

Сідор М.І.

*Національний університет «Одеська юридична академія», асистент кафедри
адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук*

ПРИНЦИПИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Бюджетний процес являє собою регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Підставою забезпечення здійснення бюджетного процесу в цілому та кожної з його стадій, реалізації завдань та цілей бюджетного процесу є дотримання визначених на законодавчому рівні приписів. Усі приписи, тобто правова регламентація бюджетного процесу, повинні ґрунтуватися на певних вимогах, тобто на принципах бюджетного процесу. Під принципами бюджетного процесу необхідно розуміти основоположні вимоги, що висуваються до діяльності уповноважених суб'єктів, що в свою чергу здійснюється в межах бюджетних правовідносин процесуального характеру та спрямовані на своєчасне та якісне здійснення стадій бюджетного процесу (Пешкова Х.В. Принципи бюджетного процесу (на основі обзора судової практики) // Фінансове право, 2008, № 10, с. 8).

У науці всі принципи поділяються на дві групи. Таким чином виокремлюють загальноправові принципи бюджетного процесу та спеціальні (основні) принципи бюджетного процесу.

До загальноправових принципів бюджетного процесу належать вимоги загального характеру, що висуваються до діяльності уповноважених суб'єктів в межах бюджетного процесу. Такі вимоги висуваються не лише щодо бюджетних правовідносин, але й щодо інших видів правових відносин. До зазначених вимог, тобто до загальноправових принципів бюджетного процесу належать законність, розмежування компетенції між законодавчою та виконавчою владою.

Бюджетний кодекс України закріпив принципи бюджетної системи, а принципи бюджетного процесу не знайшли свого нормативного закріплення. Виходячи із вищеведеного, можна стверджувати, що бюджетний процес заснований на єдиних принципах, які присутні на кожній його стадії, і які необхідно відобразити у Бюджетному кодексі України. А.С. Нестеренко слушно вказує на поверхневий підхід законодавця до визначення принципів бюджетного процесу, сформульованих у чинному Бюджетному кодексі, і пропонує поділити їх на принципи побудови бюджетів; принципи бюджетної системи України та принципи бюджетного процесу (Нестеренко А.С. Правові засади формування та використання місцевих фінансових ресурсів в Україні, 2004, с. 14). До принципів бюджетного процесу вона зараховує: 1) принцип ефективності; 2) принцип публічності та прозорості; 3) принцип відповідальності учасників бюджетного процесу. Вбачається, що серед виокремлених принципів бюджетного процесу принцип відповідальності учасників бюджетного процесу має бути одним з найголовніших. Однак, у діючому Бюджетному кодексі України від 8 липня 2010 р. його взагалі виключено, що є безпідставним та таким, що потребує обов'язкового відновлення у Бюджетному кодексі України із чітким

регулюванням механізму його реалізації.

У Бюджетному кодексі України визначено принципи бюджетної системи, зокрема: принцип єдності бюджетної системи України; принцип збалансованості; принцип самостійності; принцип повноти; принцип обґрунтованості; принцип ефективності та результативності; принцип субсидіарності; принцип цільового використання бюджетних коштів; принцип справедливості та неупередженості; принцип публічності та прозорості. Разом із тим, слід зазначити, що їх не класифіковано за інститутами бюджетного права. У зв'язку із цим вважається за доцільне виокремити з них принципи бюджетного процесу, а саме: принцип публічності та прозорості. Крім того, до принципів бюджетного процесу необхідно також зарахувати:

1) принцип плановості – діяльність представницьких та виконавчих органів державної влади і місцевого самоврядування щодо формування, розподілу й використання централізованого грошового фонду, тобто бюджету, здійснюється на основі прогнозних показників соціально-економічного розвитку Української держави з метою фінансового забезпечення зобов'язань;

2) принцип періодичності – обов'язковість прийняття бюджету кожного року на відповідний бюджетний період до його початку, а бюджетний процес повторюється стосовно кожного бюджетного періоду;

3) принцип строковості – бюджетний процес є логічно побудованою системою стадій, а кожна стадія бюджетного процесу має свої нормативно встановлені певні часові межі для здійснення певних дій;

4) принцип розподілу повноважень – полягає в тому, що кожен з учасників бюджетного процесу наділений відповідними бюджетними повноваженнями, які притаманні лише йому і які не повинні дублюватися;

5) принцип відповідальності учасників бюджетного процесу – за порушення законності та фінансової дисципліни кожен учасник бюджетного процесу повинен нести відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.